

РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗА ДОПОМОГОЮ СКОРОМОВОК

Бондар Інна Олександрівна

асистент кафедри психології, логопедії

та інклюзивної освіти,

Житомирського державного університету імені Івана Франка

м. Житомир, Україна

Якубенко Ірина Олександрівна

студентка спеціальності 016 Спеціальна освіта,

Житомирський державний університет імені Івана Франка,

м. Житомир, Україна

Дитина дошкільного віку — індивід у віці трьох - шести (семи) років із характерними для цього етапу фізичними та психічними особливостями, світоглядом, запитами й набутим досвідом. [3]

Мовленнєвий розвиток дітей молодшого дошкільного віку (3–5 років)

У цьому періоді відбувається активне засвоєння розмовної мови. Дитина використовує мовлення для передачі інформації, соціальної взаємодії та впливу на оточення. Вона коментує власні дії, формулює думки та починає виправляти мовленнєві неточності. До кінця п'ятого року життя діти, зазвичай, правильно вимовляють усі звуки рідної мови. Граматична будова їх мовлення вдосконалюється: дитина освоює зміну слів, узгодження їх між собою та словотворення. Формується здатність будувати складносурядні та складнопідрядні речення. [1, с. 79]

Основною формою комунікації залишається діалог. Наприкінці четвертого року ситуативне мовлення поступово витісняється контекстним. До п'яти років з'являється монологічне мовлення, що включає розповіді за картинками, творчі оповіді, перекази текстів та описи предметів чи явищ. [1, с. 79]

Мовленнєвий розвиток старших дошкільників (5–6/7 років)

У даному періоді дитина починає усвідомлено гратися зі словами, римами, експериментує з мовленням. Завершується формування

фонематичного сприймання: зростає точність сприйняття звуків, удосконалюється звукова сторона мовлення. Лексичний запас значно розширюється, діти освоюють складні слова, абстрактні поняття, активно вживають прислів'я, образні вирази та фразеологізми. [1, с. 86]

Граматична правильність мовлення вдосконалюється, діти вчаться виправляти власні помилки. Спілкування з ровесниками відіграє дедалі важливішу роль, що сприяє переходу від діалогічного мовлення до контекстного й монологічного. До шести років діти опановують різні мовленнєві функції: комунікативну, регулювальну, контактну-встановлювальну, планувальну, пояснювальну та інші (А. Богуш, Н. Гавриш). Розвиваються також форми мовлення, серед яких розповідь, опис, міркування, пояснення, інструкція. [1, с. 79-86]

Вплив статевої особливості на розвиток мовлення

Розвиток особистості, зокрема мовлення, неможливо розглядати без урахування статевої приналежності. Дівчатка та хлопчики відрізняються за мовленнєвою активністю, манерою спілкування та вибором мовних конструкцій. Це пояснюється різною швидкістю розвитку психофізіологічних функцій, що впливають на мовлення. [1, с. 87]

Згідно з дослідженнями В. Єремєєвої, Т. Лоскутової, Т. Титаренко та Т. Хризман, мовленнєві здібності дітей залежно від статі мають певні особливості. Дівчатка зазвичай раніше починають говорити, а їхній словниковий запас є багатшим. Вони частіше використовують складні граматичні конструкції, прикметники та іменники, що робить їхнє мовлення більш емоційним і детальним. Хлопчики ж частіше вживають вигуки, дієслова, що свідчить про їхнє прагнення до дій і перетворення навколишнього середовища. [1, с. 86-87]

Для покращення мовлення дітей дошкільного віку можна використовувати скоромовки.

Скоромовки сприяють розвитку мовлення, формуючи чітку вимову слів і фраз. Освоєння скоромовки починається з повільного, виразного

проговорювання, поступово переходячи до швидкого темпу. Регулярне повторення робить мовний апарат гнучкішим і точнішим. [2]

Для ефективного тренування важливо вимовляти скоромовку виразно, з різною інтонацією, пошепки та вголос, контролюючи артикуляцію. Звуки слід артикулювати, а не вимовляти з надривом, щоб уникнути напруження горла. Спочатку скоромовку вимовляють беззвучно, потім пошепки і лише після цього – голосно, від повільного до швидкого темпу, зберігаючи чіткість мовлення. [2]

Як легко вивчити скоромовку з дитиною:

- Повільно прочитайте текст уголос.
- Запропонуйте малюку замислитися над змістом.
- Зверніть увагу на слова, що звучать подібно.
- Нехай дитина вимовить скоромовку неквапливо, намагаючись запам'ятати.
- Попросіть повторити текст пошепки кілька разів, поступово збільшуючи темп.
- Дайте завдання сказати скоромовку швидко, але чітко.
- Влаштуйте гру – хто вимовить текст швидше, не припускаючись помилок. [4]

Пропонуємо вашій увазі власні приклади скоромовок для дітей дошкільного віку:

Рак із крабом говорив,
Що у рибки Росі
Ріс мальок з ім'ям Хорив,
Кожен день у русі.

Зебра в Африці живе
Зубр з зеброю бреде
А із ними ще й змія
Африканська вся сім'я.

На карнизі корнишон
Що звисає з стелі
Подивись на павільйон
Ти на каруселі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аніщук А. М. Дошкільна лінгводидактика : [навч.-метод. посіб. для студентів вищих навчальних закладів спеціальності "Дошкільна освіта"] / А. М. Аніщук. – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2011. – 246 с.
2. Ворожбянський ліцей. Розвиток мовлення дітей дошкільного віку [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Ворожбянського ліцею. – Режим доступу: <https://vorozhba.lbd-osv.gov.ua/news/10-04-22-06-06-2022/> Дата звернення: [21.03.2025].
3. Україна. Міністерство освіти і науки. Базовий компонент дошкільної освіти України [Електронний ресурс] : наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 № 33. – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/TM069881>.
4. Як правильно розучити скоромовку разом із дитиною [Електронний ресурс] // Всеосвіта. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/embed/01005pwl-38ee.docx.html> (дата звернення: 21.03.2025).